

De aanwezigheid van wijstgronden in de omgeving Uden is natuurlijk geen nieuws meer. Sterker nog, het is een van de bekendste aardkundige monumenten van de provincie Noord-Brabant. Zelfs in de winter trekt de breuk een onmiskenbaar spoor in het ijzige landschap.

Winterse

Wijst is het verschijnsel waarbij kwelwater optreedt op het hoge deel van de Peelrandbreuk. Het grondwater kan de sprong van grove zanden op de horst naar fijner dekzand in de slenk niet overbruggen. Hierdoor buigt het grondwater naar boven af en treedt aan het maaiveld kwel op. Dit is normaliter vooral af te leiden uit de permanent natte bovengrond en de bijzondere vegetatie van vochtminnende soorten als de kleine bevernel en echte koekoeksbloem. Ook fluitenkruid, riet, elzen, zegges en biezen wijzen op de natte omstandigheden op de hoge zijde van de breuk. Aan de lage kant liggen goed ontwaterde dekzanden. Daarom zie je op het breukvlak een scherpe overgang



De Peelrandbreuk is in het landschap onder andere zichtbaar door een scherpe overgang van de vochtminnende planten op de horst naar droogteminnende vegetatie in de slenk.

Uittredend kwelwater
bevroren op het fietspad
langs de Karperdijk.



wijst bij Uden

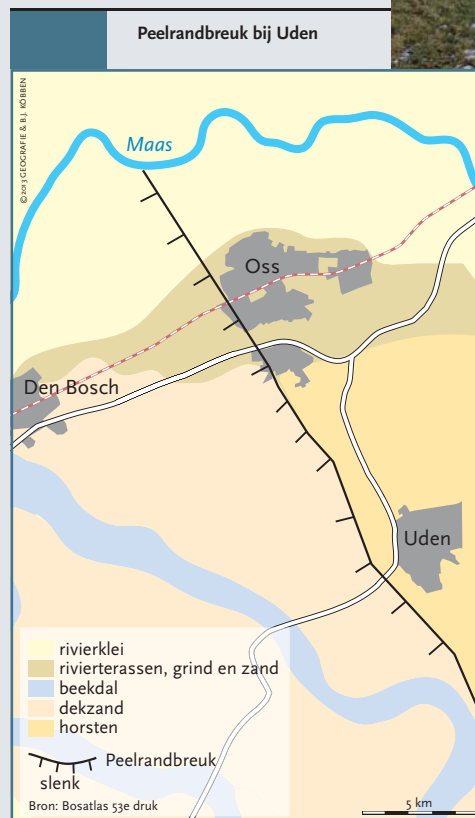
van de vochtminnende soorten op de horst naar een meer droogteminnende vegetatie in de slenk. Daarnaast manifesteert de ijzerrijke kwel zich in de sloten die fel oranje kleuren. In de sloten zijn stuwen geplaatst om te voorkomen dat de waardevolle natte hooggelegen gronden verdrogen.

Sporen bij vorst

Maar wat zou er van de wijstverschijnselen zichtbaar zijn na een periode van matige en strenge vorst? De vochtindicerende planten zijn dan immers nagenoeg verdwenen en de bovenlaag van de grond is waarschijnlijk bevroren.

Wat we in het veld zien, overtreft onze verwachtingen. Gelijk al bij het informatiepaneel op de Karperdijk is uittredend kwelwater op het fietspad bevroren! Het kwelwater tussen de planten is veranderd in een hellende ijsstroom die hier en daar oranje kleurt. Opvallend is ook het laagsgewijze oppervlak; steeds opnieuw lijkt de ijslens overstroomd te zijn, waarbij het uittredende water opnieuw is bevroren. Mogelijk heeft dit te maken met tijdelijke dooi overdag (een uitbundig schijnende zon op een hellend oppervlak) in combinatie met vrieskoude nachten. De ijsstroom zal grotendeels ontstaan zijn nadat de vorst in de grond van de slenk is getrokken. De ijsstroom loopt namelijk van bovenop de breuk naar het lage deel van de slenk. Ook in de sloten is de roestafzetting prachtig te zien.

Bij de stuwen zorgt het snelstromend water



Boven: Warm, ijzerrijk kwelwater steekt feloranje af tegen het witte landschap.

Onder: De ijsstroom van de horst (L) naar de slenk (R).

dat van onder een dunne laag ijs met sneeuw stroomt, en spetterend op een lager niveau valt, voor mooie ijssculpturen. Ook hier is de kleurcombinatie van sneeuw en roest beeldschoon.

Kortom: ook na een flinke vorstperiode is een bezoek aan dit aardkundig monument van de wijstgronden meer dan de moeite waard. De ijsafzettingen kunnen helpen bij een nog beter begrip van de stuwing en stroming van het kwelwater. •